

Uskutočnenie vidieckeho paktu v členských štátoch

Prehľad politík

november 2023

Obsah

1. Úvod	1
2. Prečo je vidiecky pakt potrebný?	2
3. Zložky vidieckeho paktu	3
3.1 Štruktúry a mechanizmy na spoluprácu s vidieckymi komunitami	3
3.2 Poverený člen vlády a špecializované útvary, ktoré sa venujú riešeniu problémov vidieka naprieč politikami	4
3.3 Budovanie kapacít a podpora vytvárania sietí pre širokú škálu zainteresovaných strán	4
3.4 Vízia zameraná na budúcnosť a realizovaná prostredníctvom celostnej stratégie/akčného plánu	5
3.5 Účinné overovanie vplyvov na vidiecke oblasti a primerané dátové systémy	5
3.6 Vhodné riadiace systémy na uľahčenie koordinácie	6
3.7 Mechanizmy na koordináciu pridelovania finančných prostriedkov a zabezpečenie synergií	6

Informácie a názory uvedené v tomto dokumente sú názormi autora (autorov) a nemusia nevyhnutne vyjadrovať oficiálne stanovisko Európskej komisie. Komisia nezaručuje správnosť žiadneho z uvedených údajov ani nenesie zodpovednosť za prípadné použitie informácií obsiahnutých v tejto publikácii.

1. Úvod

V tomto prehľade politík sa uvádzajú kľúčové prvky alebo zložky potrebné na mobilizáciu zainteresovaných strán v rámci vidieckeho paktu a na podporu spoločného postupu pri plnení cieľov dlhodobej vízie pre vidiecke oblasti EÚ v konkrétnom kontexte každého členského štátu alebo regiónu. Uvádza sa aj niekoľko príkladov uplatňovania týchto prvkov v praxi. Táto publikácia je určená predovšetkým verejným orgánom na celoštátnej úrovni (a na regionálnej úrovni v členských štátoch, kde majú regionálne orgány legislatívne právomoci alebo právomoci v oblasti tvorby programov), organizáciám občianskej spoločnosti (najmä tým, ktoré sa podieľajú na tvorbe politík alebo ich presadzovaní), výskumným pracovníkom, podnikateľským organizáciám a ďalším zainteresovaným stranám, ktoré sa zaujímajú o politiky rozvoja vidieka.

Ak vás zaujíma, ako zrealizovať vidiecky pakt vo vašej krajine alebo regione, tento prehľad je určený práve vám.

2. Prečo je vidiecky pakt potrebný?

Ako zdôraznila predsedníčka Európskej komisie Ursula von der Leyenová, vidiecke oblasti majú **zásadný** význam pre identitu a blahobyt Európy. Zohrávajú dôležitú úlohu aj pri riešení hlavných sociálnych a environmentálnych **výziev**. Prosperita vidieckych oblastí závisí od **koordinovaného úsilia** širokého spektra aktérov a zainteresovaných strán na rôznych úrovniach riadenia.

V roku 2021 Európska komisia po rozsiahlych spoločných úvahách a konzultáciách so zainteresovanými stranami uverejnila oznámenie

o **dlhodobej vízii pre vidiecke oblasti EÚ** ([dlhodobá vízia pre vidiecke oblasti](#)). Na dosiahnutie tejto vízie bol vypracovaný [akčný plán EÚ pre vidiek](#), ktorý sa skladá z deviatich hlavných iniciatív, 15 sprievodných opatrení a šiestich [horizontálnych opatrení](#), ktoré odrážajú záväzok Komisie dosiahnuť do roku 2040 silnejšie, odolnejšie, prepojenejšie a prosperujúcejšie vidiecke oblasti. Jedným z týchto horizontálnych opatrení je návrh **vidieckeho paktu** – mechanizmu na zapojenie a podporu opatrení všetkých príslušných zainteresovaných strán a úrovni riadenia, ktoré môžu pomôcť dosiahnuť dlhodobú víziu.

Ciele vidieckeho paktu

Posilnenie hlasu vidieckych oblastí a ich zapojenie do politických programov

Vytváranie sietí, spolupráca a vzájomné učenie

Záväzky konať

V júni 2023 Európska komisia zriadila [koordináciu skupinu pre vidiecky pakt](#) zloženú z kľúčových zainteresovaných strán z oblasti vidieka, ktorej úlohou je riadiť proces vidieckeho paktu počas nasledujúcich troch rokov, pričom koordinátorom je Generálne riaditeľstvo pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka a skupinu vedie spoločne s Generálnym riaditeľstvom pre regionálnu a mestskú politiku. Komisia zriadila aj [podporný úrad pre vidiecky pakt](#), ktorého úlohou je oživiť pakt a pomôcť komunite dosiahnuť jeho ciele tým, že bude vykonávať kľúčové úlohy. Medzi ne patrí organizovanie podujatí, zhromažďovanie a šírenie osvedčených postupov, koordinácia úsilia s inými politickými sieťami EÚ, podpora platformy komunity vidieckeho paktu, vydávanie časopisu *Rural Vision* (Vízia pre vidiek), informačného bulletinu a prehľadu politik, ako aj správa webového sídla a sociálnych médií. Do navrhovania a vykonávania všetkých činností na úrovni EÚ sú intenzívne zapojené zainteresované strany. Na dosiahnutie výsledkov je však potrebné, aby sa **vidiecky pakt rozšíril za hranice EÚ a oslovil zainteresované strany na celoštátnej, regionálnej a miestnej úrovni**. Celoštátne, regionálne a miestne orgány sú zodpovedné za mnohé politické opatrenia, ktoré majú vplyv na vidiecke oblasti, a to aj za rozhodnutia o spôsobe využívania finančných prostriedkov EÚ. Ďalšie zainteresované strany, ako napríklad organizácie občianskej spoločnosti, zohrávajú dôležitú úlohu pri tvorbe a vykonávaní politik. Dlhodobú víziu možno dosiahnuť len s ich aktívnou účasťou a zapojením. Okrem toho blahobyt a živobytie vo vidieckych oblastiach, najmä v oblastiach so špecifickými obmedzeniami

(napr. horské, ostrovné alebo cezhraničné regióny), nezávisia len od subjektov, ktoré sa zvyčajne spájajú s poľnohospodárstvom a rozvojom vidieka. Úlohu zohrávajú aj verejné orgány (napr. orgány zodpovedné za vzdelávanie, zdravotníctvo, dopravu a iné služby, energetiku, životné prostredie alebo digitálnu infraštruktúru), aktéri mestskej politiky, podniky a výskumníci.

V závislosti od potrieb a organizačných kultúr v rámci celej EÚ dochádza k pokusom o vytvorenie vidieckych paktov na rôznych úrovniach (celoštátnej, regionálnej, miestnej) a v rôznych formách. Je dôležité, aby **sa nezabudlo na žiadnu vidiecku oblasť v EÚ** a aby všetky vidiecke oblasti mohli využívať výhody, ktoré prináša koordinované úsilie o ich posilnenie, zvýšenie odolnosti, prepojenosti a prosperity. Zainteresované strany, ktoré sa zaujímajú o vidiecke oblasti EÚ, by sa preto mali pripojiť ku komunite vidieckeho paktu na úrovni EÚ, ako aj podniknúť praktické kroky vo svojej vlastnej oblasti činnosti a hľadať najlepšie spôsoby, ako **premietať vidiecky pakt do praxe v celoštátnom, regionálnom alebo miestnom kontexte**. Takéto činnosti na rôznych úrovniach sa budú navzájom podporovať a pomôžu premeniť dlhodobú víziu na konkrétnu stratégiu s praktickými výsledkami, ako to požadovali zainteresované strany na fóre [pre vidiecku politiku na vysokej úrovni](#), ktoré sa konalo v meste Sigüenza (Španielsko).

3. Zložky vidieckeho paktu

Niektoré členské štáty EÚ (napr. Fínsko) mali už dávno pred vypracovaním dlhodobej vízie pre vidiecke oblasti EÚ zavedené riadiace štruktúry, ktoré umožňovali koordinované a komplexné politiky rozvoja vidieka v rôznych tematických oblastiach, podobne ako sa to presadzuje vo vidieckom pakte. Ďalšie krajiny začali realizovať podobné iniciatívy nedávno, a to v dôsledku negatívnych trendov, ako je vyľudňovanie vidieka, hospodársky úpadok a nespokojnosť, alebo aby využili príležitosti vytvorené európskym financovaním (napríklad Španielsko a Česko). Členské štáty môžu na základe vlastných skúseností a procesu realizácie dlhodobej vízie pre vidiecke oblasti EÚ na úrovni EÚ zaviesť viacero **prvkov, ktoré prispievajú k cieľom vidieckeho paktu** na celoštátnej alebo regionálnej úrovni. Tieto prvky dopĺňajú 11 [zásad OECD v oblasti politiky rozvoja vidieka](#) a patria do nich:

- ▶ štruktúry a mechanizmy na spoluprácu s vidieckymi komunitami,
- ▶ poverený člen vlády a špecializované útvary na riešenie problémov vidieka v rámci všetkých politik,
- ▶ budovanie kapacít a podpora vytvárania sietí pre širokú škálu aktérov a zainteresovaných strán,
- ▶ vízia zameraná na budúcnosť a realizovaná prostredníctvom celostnej stratégie/akčného plánu,
- ▶ účinné overovanie vplyvov na vidiecke oblasti a primerané dátové systémy,
- ▶ vhodné riadiace systémy na uľahčenie koordinácie a
- ▶ mechanizmy na koordináciu pridelovania finančných prostriedkov a zabezpečenie synergií.

To všetko spolu tvorí zložky úspešného vidieckeho paktu. **Jednotlivé riešenia možno prispôbiť** vnútroštátnemu kontextu vrátane špecifických právnych a administratívnych rámcov, zdrojov financovania, organizačnej kultúry a kapacít zainteresovaných strán.

3.1 Štruktúry a mechanizmy na spoluprácu s vidieckymi komunitami

Zmenu vidieckych oblastí nemožno dosiahnuť bez intenzívneho zapájania vidieckych komunít. Je známe, že politiky navrhnuté a realizované participatívnym spôsobom majú oveľa väčšiu šancu na úspech ako prístupy realizované zhora nadol. Platí to najmä pre vidiecke oblasti. Takéto zapájanie nemôže spočívať len v príležitostných konzultáciách, ale malo by byť **pravidelné, systematické a malo by zabezpečiť reprezentatívnu účasť** čo najväčšieho počtu

dotknutých zainteresovaných strán. Rovnako je dôležité zapojiť tieto zainteresované strany do **celého procesu tvorby politik**, od formovania koncepcie a navrhovania politiky až po vypracúvanie právnych predpisov, implementáciu a hodnotenie výsledkov.

Na tento účel sú potrebné špecifické mechanizmy prispôbené kapacitám a dostupnosti zástupcov vidieckych komunít, ako aj činnosti, ktoré podporujú otvorenú diskusiu (napr. diskusie a semináre). Existuje celý rad možných formátov: napríklad relatívne formálne štruktúry, ako sú pracovné skupiny alebo koordinačné výbory zahŕňajúce rôzne typy aktérov (napr. Rada pre politiku rozvoja vidieka vo **Fínsku**) alebo podujatia, ktoré majú pomôcť formulovať a vyjadriť potreby vidieckych komunít, ako aj zvýšiť povedomie a uznanie vidieckych oblastí medzi širšou verejnosťou. Dôležitú úlohu môžu zohrávať existujúce siete s priamym prepojením na vidiecke komunity. To by sa mohlo uskutočniť napríklad v rámci **národných vidieckych parlamentov**,

Vidiecky parlament v Lotyšsku

Lotyšské vidiecke fórum (národná organizácia združujúca kľúčové subjekty občianskej spoločnosti v oblasti rozvoja vidieka) organizuje každé dva roky Parlament lotyšských vidieckych komunít. V roku 2023 sa na tomto podujatí zúčastnilo približne 300 zástupcov miestnych a regionálnych orgánov, podnikov, tvorcov politik (vrátane ministerstiev poľnohospodárstva, ochrany životného prostredia a regionálneho rozvoja a sociálneho zabezpečenia), akademikov, odborníkov na rozvoj vidieka a nadšencov. Účastníci si vymenili skúsenosti a bolo vypracované uznesenie, ktoré bude slúžiť ako plán pre všetky rozhodnutia týkajúce sa vidieckych oblastí na nasledujúce dva roky.

Viac podrobností nájdete [tu](#).

ktoré umožňujú vidieckym komunitám a organizáciám občianskej spoločnosti nadviazať dialóg s tvorcami politik (pozri príklad z **Lotyšska**). Takéto vidiecke parlamenty boli zorganizované v mnohých členských štátoch EÚ (napr. vo Švédsku, Fínsku, v Estónsku, Maďarsku, na Slovensku, v Holandsku, Rumunsku, Chorvátsku, Lotyšsku, Litve), ako aj v susedných krajinách (Bosna a Hercegovina, Albánsko, Škótsko v Spojenom kráľovstve). Ich závery sa predkladajú na zasadnutiach [Európskeho vidieckeho parlamentu](#), ktoré sa konajú každé dva roky.

Je načase, aby sa dlhodobá vízia pre vidiecke oblasti EÚ nielen prijala, ale aj realizovala. Na to potrebujeme zmenu myslenia, väčšie uznanie vidieckych oblastí, ako aj miestne orientované prístupy a väčšiu dôveru v miestnych obyvateľov. Mali by sme sa vzdialiť od uzavretých spôsobov politického myslenia a pozrieť sa na vidiecke oblasti komplexne.

© Lidija Pavić-Rogošić

Lidija Pavić-Rogošić, členka výboru EHSV, ODRAZ – Udržateľný rozvoj komunity (HR):

3.2 Poverený člen vlády a špecializované útvary, ktoré sa venujú riešeniu problémov vidieka naprieč politikami

Rozvoj vidieka zvyčajne spadá do kompetencie niektorého z ministerstiev, ktoré sa často venuje aj poľnohospodárstvu, lesníctvu a/alebo potravinárstvu. Rozhodnutia orgánov zodpovedných za hospodársky a regionálny rozvoj, vzdelávanie, zdravotníctvo a dopravu však môžu mať rovnaký alebo väčší vplyv na život na vidieku. Zabezpečenie spolupráce všetkých týchto subjektov s cieľom dosiahnuť pozitívny vplyv na vidiecke oblasti si vyžaduje silné vedenie. Na to, aby sa vidiecke obyvateľstvo cítilo vypočuté, je kľúčové mať **povereného člena vlády zodpovedného za otázky vidieka**. Zriadenie osobitného útvaru, ktorý by sa zaoberal záležitosťami vidieka, môže zároveň pomôcť zvýšiť povedomie príslušných vládnych orgánov o význame vidieckych oblastí a uľahčiť koordinovanú činnosť. Inšpiratívne riešenia možno nájsť v príkladoch z **Írska** a **Fínska**.

Fínska Rada pre politiku rozvoja vidieka

Fínsko už dlho uznáva, že politika rozvoja vidieka musí zahŕňať všetky inštitúcie, ktorých rozhodnutia ovplyvňujú každodenný život a podnikanie vo vidieckych oblastiach. S ohľadom na túto skutočnosť bola vytvorená štruktúra, ktorá ich navzájom prepája a zabezpečuje spoluprácu: Fínska Rada pre politiku rozvoja vidieka. Je prepojená s fínskou vládou, pričom minister poľnohospodárstva a minister hospodárstva a práce sa zvyčajne delia o funkciu predsedu a podpredsedu. Vláda vymenúva 34 členov, ktorí zastupujú ministerstvá, agentúry, súkromný sektor a organizácie občianskej spoločnosti. Podporuje ich sekretariát, ktorý riadi generálny tajomník, a traja zástupcovia generálneho tajomníka zastupujúci verejný sektor, občiansku spoločnosť a výskumné orgány. Väčšina práce rady sa vykonáva v rámci tematických sietí.

Viac podrobností nájdete [tu](#).

„Budúcnosť našich vidieckych oblastí“ v Írsku

Komplexná politika pre vidiecke oblasti v Írsku sa opiera o národnú dlhodobú stratégiu rozvoja *Project Ireland 2040* (Projekt Írsko 2040) a vychádza z vízie prosperujúceho vidieckeho Írska, ktoré je neoddeliteľnou súčasťou národného hospodárskeho, sociálneho, kultúrneho a environmentálneho blahobytu a rozvoja.

Na dosiahnutie tohto cieľa bol navrhnutý komplexný súbor politických opatrení, pričom za ich realizáciu je zodpovedné konkrétne ministerstvo. Tento proces koordinuje ministerstvo pre rozvoj vidieka a komunit a vedie ho jeho minister, pričom pokrok monitoruje vládny výbor pre hospodársku obnovu a investície, ktorému predsedá premiér.

Viac podrobností nájdete [tu](#).

Takýto špecializovaný útvar môže slúžiť aj ako prvé kontaktné miesto pre zainteresované strany, ktoré sa môžu podeliť o nápady alebo vyjadriť obavy týkajúce sa otázok vidieka. V ideálnom prípade by v ňom mali pracovať ľudia, ktorí rozumujú rôznym zainteresovaným stranám z oblasti vidieka a rôznym administratívnym oddeleniam, dobre s nimi komunikujú a majú skúsenosti z iných odvetví hospodárstva alebo občianskej spoločnosti.

© Radim Sršeň

„Pri pohľade na miesta, kde sú ľudia najviac nespokojní, musíme prestať hovoriť a musíme začať konať! Vidiecky pakt a iniciatívy, ako je napríklad overovanie vplyvov na vidiecke oblasti, sa musia uskutočňovať **nielen na úrovni EÚ, ale aj na úrovni členských štátov, regiónov a miest**. Je potrebný celostný prístup s menšou byrokraciou.

Radim Sršeň, štátny tajomník ministra pre miestny rozvoj (CZ).

3.3 Budovanie kapacít a podpora vytvárania sietí pre širokú škálu zainteresovaných strán

Účast zainteresovaných strán z oblasti vidieka je nevyhnutná na dosiahnutie zmien na vidieku. Zapojenie do vidieckeho paktu si však u mnohých z nich môže vyžadovať podporu sprostredkovateľských organizácií. Tieto organizácie môžu poskytnúť vysvetlenia, podporu a príležitosti na diskusiu, ako aj umožniť ľuďom vymieňať si skúsenosti a formulovať názory a postoje. Tento typ podpory môže byť obzvlášť dôležitý pre obyvateľov malých odľahlých dedín, drobných poľnohospodárov, mikropodnikateľov, ženy a zástupcov mládeže. Je potrebné začať budovaním dôvery a vysvetľovaním kľúčových pojmov jednoduchým jazykom, rozvojom zručností a cieľenou odbornou prípravou, pričom môže byť potrebné **dlhodobé systematické úsilie**, aby sa týchto aktérov bez skúseností podarilo zapojiť. Poskytnutie rozpočtu na pokrytie cestovných nákladov na stretnutia by mohlo byť kľúčové najmä vo väčších členských štátoch (ako je **Švédsko**, pozri príklad). Okrem podpory vytvárania sietí a účasti je dôležité zabezpečiť, aby vidiecki aktéri mali prístup k financovaniu a mohli realizovať projekty, ktoré prispievajú k dlhodobej vízii pre vidiecke oblasti EÚ na miestnej úrovni. Jednotné kontaktné miesta môžu posilniť a vzpružiť vidiecke komunity ich oživením, poskytovaním poradenstva, vytváraním sietí a poskytovaním pomoci pri plnení požiadaviek na získanie financovania. Túto podporu už poskytujú mnohé miestne akčné skupiny LEADER, ale môžu ju poskytovať aj špecializované útvary (ako v prípade **USA**).

Zapojenie a budovanie kapacít zainteresovaných strán z oblasti vidieka vo Švédsku

Zapojenie zainteresovaných strán do záležitostí vidieka vo Švédsku uľahčuje národná vidiecka sieť. Celoštátne a regionálne zainteresované strany z vidieckych oblastí (bez ohľadu na to, či vykonávajú alebo nevykonávajú spoločnú poľnohospodársku politiku) sú nabádané, aby požiadali o formálne členstvo a zaviazali sa k aktívnej účasti v tematických pracovných skupinách, pričom môžu pôsobiť ako sprostredkovatelia, ktorí pomáhajú prenášať politický dialóg na miestnu úroveň. Na uľahčenie účasti aktérov občianskej spoločnosti má národná vidiecka sieť k dispozícii finančné prostriedky na úhradu cestovných nákladov a dokonca aj poplatkov (pre dobrovoľníkov).

Viac podrobností nájdete [tu](#).

Pomoc vidieckym komunitám pri prístupe k informáciám a financovaniu

V Spojených štátoch federálne agentúry a komisie zodpovedné za otázky vidieka nadväzujú spoluprácu, aby vidieckym komunitám zabezpečili spravodlivý prístup k federálnemu financovaniu. Poskytujú aj odborné znalosti, ktoré týmto komunitám pomáhajú objasniť miestne priority a uchádzať sa o finančné prostriedky na vytváranie pracovných miest, infraštruktúru a zlepšenie komunity. Viac podrobností nájdete [tu](#).

Program France Ruralités

Na základe realizácie svojho prvého národného programu pre vidiek spustila francúzska vláda v roku 2023 komplexný program na podporu vidieckych oblastí. Je postavený na štyroch pilieroch: technická podpora investičných projektov pre obce, zvýšené financovanie biodiverzity s cieľom zhodnotiť environmentálny prínos vidieka, praktické riešenia pre každodenný život (mobilita, vzdelávanie, zdravotníctvo, kultúra, bývanie atď.) a nový systém navrhovania zón oživenia vidieka, ktoré využívajú daňové úľavy. Dôležitým prvkom programu je podpora „tretích miest“ na rozvoj kolektívnej inovácie.

Program spoločne spustili predseda vlády, minister pre ekologickú transformáciu a územnú súdržnosť a štátny tajomník ministerstva pre miestne orgány a záležitosti vidieka. Výsledky sa budú monitorovať prostredníctvom ukazovateľov, ako je percentuálny podiel neobývaných vidieckych domov, počet nových vidieckych podnikov a percentuálny podiel občanov, ktorí považujú vidiecke oblasti za dobré miesto pre život. Viac informácií nájdete [tu](#) (vo FR).

S cieľom zvýšiť informovanosť vidieckych príjemcov finančných prostriedkov o príslušných európskych fondoch vydala Európska komisia 6. februára 2024 súbor nástrojov o možnostiach financovania EÚ pre vidiecke oblasti. Vďaka tomu sa informácie sústreďujú na jednom mieste dostupnom pre miestne orgány, zainteresované strany, vedúcich projektov a riadiace orgány, čo im pomôže čo najlepšie využívať nové možnosti, ktoré ponúka rozpočet EÚ na roky 2021 – 2027.

3.4 Vízia zameraná na budúcnosť a realizovaná prostredníctvom celostnej stratégie/akčného plánu

Na riešenie problémov, ktorým čelia vidiecke oblasti, musia mať rozhodovacie orgány jasnú víziu určujúcu smer, ktorým sa treba dlhodobo uberať. Vidiecke komunity a tí, ktorí sa chystajú investovať, usadiť sa alebo pracovať vo vidieckych oblastiach, najmä mladí ľudia, musia vedieť, že politická podpora bude pokračovať ešte mnoho rokov. Na to je potrebný široký konsenzus politických skupín a občianskej spoločnosti (vrátane vidieckych aj mestských organizácií), poľnohospodárov, MSP, mládeže a rôznych hospodárskych a sociálnych aktérov. Okrem toho môžu byť potrebné aj účinné ustanovenia o riešení konfliktov. Konsenzus a zapojenie kľúčových vládnych útvarov umožňuje zabezpečiť **dlhodobú kontinuitu** a dostatočné zdroje (ľudské, inštitucionálne a finančné) na premenu vízie na skutočnosť.

Na to, aby sa vízia stala skutočnosťou, je nevyhnutná aj celostná multisektorová stratégia. Keďže politiky rozvoja vidieka sa musia zaoberať viacerými komplexnými problémami, roztrieštené intervencie nie sú účinné a snaha riešiť jeden problém alebo podporiť jednu cieľovú skupinu môže byť dokonca kontraproduktívna. Celostný a integrovaný prístup pomáha zohľadniť sociálne, hospodárske a environmentálne aspekty života na vidieku, ktoré sú v mnohých prípadoch vzájomne prepojené (pozri príklad z **Francúzska**). Národný alebo regionálny vidiecky pakt môže byť prvým krokom pri spájaní rôznych oblastí politiky, ktorý uľahčí **širší a integrovanejší pohľad** na vidiecke oblasti. To by sa malo premietnuť do **praktických krokov** tvoriacich ucelený akčný plán, v ktorom sa jasne uvedie, kto je za jednotlivé oblasti zodpovedný a ako možno monitorovať a hodnotiť pokrok.

3.5 Účinné overovanie vplyvov na vidiecke oblasti a primerané dátové systémy

Keďže vidiecke oblasti sú ovplyvnené veľkým počtom legislatívnych a administratívnych rozhodnutí, je potrebný mechanizmus na maximalizáciu pozitívnych a obmedzenie negatívnych vplyvov. Overovanie vplyvov na vidiecke oblasti je mechanizmus, ktorý identifikuje a posudzuje vplyv nových právnych predpisov, plánov alebo programov na vidiecke oblasti. Aby sa zabezpečila účinnosť tohto mechanizmu, musí byť integrovaný do všetkých **riadiacich systémov** a prispôbený špecifickej administratívnej štruktúre krajiny/regiónu. Podľa [Správy o overovaní vplyvov na vidiecke oblasti z roku 2020](#) má v **Spojenom kráľovstve** každé ministerstvo nominovaného vedúceho pracovníka pre overovanie vplyvov na vidiecke oblasti, ktorého úlohou je presadzovať overovanie vplyvu na vidiecke oblasti v jeho oblasti politiky. Vláda vypracovala aj [praktické usmernenia k posudzovaniu výsledkov politiky vo vidieckych oblastiach](#). Vo **Fínsku** je overovanie vplyvov na vidiecke oblasti začlenené do usmernenia ministerstva spravodlivosti k posudzovaniu vplyvu legislatívnych návrhov vlády a dopĺňajú ho ľahko použiteľné metódy posudzovania, ako aj odborná príprava a **zvyšovanie povedomia zákonodarcov**. [Tematická skupina pre overovanie vplyvov na vidiecke oblasti v rámci Európskej siete pre rozvoj vidieka](#) pripravila analytický rámec a odporúčania k overovaniu vplyvov na vidiecke oblasti na celoštátnej, regionálnej a miestnej úrovni.

Na posúdenie vplyvu rozhodnutí na vidiecke oblasti a na meranie pokroku pri vykonávaní politik a stratégií je nevyhnutný prístup k **vysokokvalitným údajom**. Španielsky región Katalánsko vydáva dvakrát ročne rozsiahlu knihu s podrobnými štatistickými údajmi o svojich vidieckych oblastiach. Tieto údaje využíva regionálny riadiaci výbor pre [víziu](#) vidieckych oblastí na monitorovanie nových legislatívnych návrhov a posudzovanie ich vplyvu na vidiecke oblasti. V Maďarsku národný informačný systém regionálneho rozvoja a územného plánovania ([www.teir.hu](#)) integruje údaje o vidieckych oblastiach z rôznych zdrojov pomocou špeciálneho modulu LEADER, ktorý poskytuje údaje miestnym akčným skupinám a obciam. Rozhodovanie o otázkach vidieka založené na dôkazoch môže podporiť aj [stredisko pre monitorovanie vidieka](#), ktoré Európska komisia spustila v decembri 2022 s cieľom centralizovať, analyzovať a šíriť údaje týkajúce sa vidieckych oblastí EÚ.

3.6 Vhodné riadiace systémy na uľahčenie koordinácie

Vzhľadom na dôležitosť zapojenia mnohých rozličných politických aktérov do rozvoja vidieka je nevyhnutné vytvoriť systém, ktorý uľahčí koordináciu, a to tak **horizontálnu** (napr. medzi rôznymi sektorovými ministerstvami), ako aj **vertikálnu** (medzi rôznymi úrovňami riadenia: celoštátna, regionálna, subregionálna a miestna). Takáto koordinácia by mala pomôcť zabrániť zdvojovaniu úsilia alebo protichodným činnostiam a vytvoriť synergie. Model viacúrovňového riadenia by mal zahŕňať organizácie občianskej spoločnosti, podniky a sociálnych partnerov. Mali by sa zaviesť mechanizmy a stimuly na zabezpečenie pravidelnej komunikácie medzi rôznymi útvarmi a administratívnymi úrovňami a na to, aby sa spolupráca neobmedzovala len na výmenu informácií, ale aby uľahčovala otvorenú participatívnu diskusiu a plánovanie spoločných činností.

Pravidelné stretnutia zamestnancov zodpovedných za rôzne politické nástroje môžu byť užitočné, najlepšie v neformálnom prostredí, aby sa vybudovala **dôvera a spoločné porozumenie** výzvam a cieľom. Rovnako dôležité je aj jasné rozdelenie zodpovednosti za konkrétne úlohy a silná legitimita orgánu zodpovedného za koordináciu, ako ukazuje príklad **Španielska**. Niektoré členské štáty majú [rady pre potravinovú politiku](#), ktoré môžu slúžiť ako inšpiratívny model platforiem viacerých zainteresovaných strán.

Boj proti vyľudňovaniu vidieka v Kastílii-La Mancha

Španielsky región Kastília-La Mancha prijal v roku 2021 osobitný zákon o hospodárskych, sociálnych a daňových opatreniach na boj proti vyľudňovaniu a na rozvoj vidieckych oblastí. Silné vedenie zo strany podpredsedu regionálnej vlády s podporou osobitného komisára pre demografické výzvy boli kľúčom k mobilizácii a zapojeniu všetkých regionálnych ministerstiev (napr. poľnohospodárstva, školstva, zdravotníctva a dopravy) do prípravy zákona a do realizácie regionálnej stratégie na jeho uskutočnenie.

Táto stratégia zahŕňa širokú škálu opatrení a mobilizuje 3 322 miliónov EUR z regionálnych a národných fondov a fondov EÚ vrátane NextGenerationEU. Na koordináciu stratégie bola vytvorená regionálna rada pre rozvoj vidieckych oblastí a boj proti vyľudňovaniu, do ktorej sú zapojení zástupcovia všetkých regionálnych ministerstiev, provinčných zastupiteľstiev a miestnych orgánov, ako aj kľúčoví sociálno-ekonomickí aktéri (napr. odbory, podniky, univerzity a občianska spoločnosť).

Viac podrobností nájdete [tu](#).

© Albert Puigvert

Riešenie výziev vo vidieckych oblastiach predpokladá rozvoj prierezových politik, ktoré zahŕňajú všetky úrovne verejnej správy. V Katalánsku bol vidiecky pakt výsledkom participatívneho procesu a jeho riadenie zahŕňa občiansku spoločnosť, vládu a parlament.

Albert Puigvert, Združenie vidieckych iniciatív v Katalánsku (ES):

3.7 Mechanizmy na koordináciu pridelovania finančných prostriedkov a zabezpečenie synergií

Okrem dobrej koordinácie medzi rôznymi orgánmi si účinná podpora vidieckych oblastí vyžaduje **prepojenie rôznych zdrojov financovania** – európskych, celoštátnych, regionálnych a miestnych – s cieľom zabezpečiť, aby rôzne kombinované nástroje boli dostatočné na riešenie potrieb vidieckych oblastí a prispôbené realite cieľových príjemcov (malé projekty, obmedzené administratívne kapacity atď.). Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV) a politika súdržnosti (EFRR, ESF) sú hlavnými zdrojmi financovania EÚ na zmenu vidieka, ale úlohu môžu zohrávať aj viaceré ďalšie fondy (fondy obnovy a odolnosti) a programy (napr. Erasmus, LIFE). Tieto zdroje financovania sa môžu **kombinovať** aj prostredníctvom prístupov financovania z viacerých fondov, aby sa vytvorilo ešte viac príležitostí pre opatrenia na mieste, ako je to v prípade **Česka**. Celoštátne a regionálne riadiace orgány môžu uľahčiť prístup k financovaniu pre zainteresované strany z oblastí vidieka tým, že zavedú špecializované zdroje financovania **zamerané na vidiecke oblasti** a navrhnu jednoduché, užívateľsky prívetivé pravidlá týkajúce sa podávania žiadostí, oprávnenosti a podávania správ v rámci rôznych fondov. Takto postupovalo napríklad **Švédsko** v rokoch 2014 – 2020, pričom všetky finančné prostriedky na miestny rozvoj vedený komunitou pre vidiecke oblasti zo štyroch fondov EÚ (EPFRV, EFRR, ESF a ENRF) spravoval jeden orgán a implementoval ich prostredníctvom harmonizovaného súboru pravidiel.

Ďalším riešením je jednotné kontaktné miesto na podporu vidieckych obcí, podnikov a mimovládnych organizácií v prístupe k verejnému financovaniu, zriadené na miestnej, regionálnej alebo celoštátnej úrovni. V niektorých členských štátoch (napríklad v [rakúskom regióne Tirolsko](#)) plnia túto úlohu miestne akčné skupiny LEADER.

Koncepcia rozvoja vidieka v Česku

Česko v rokoch 2014 – 2020 kombinovalo rôzne fondy EÚ pre vidiecke oblasti: 178 vidieckych miestnych akčných skupín pokrývalo takmer všetky vidiecke oblasti krajiny a využívalo Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR), Európsky sociálny fond (ESF) a EPFRV, pričom väčšina finančných prostriedkov pochádzala z EFRR. Na základe týchto skúseností Česko v roku 2020 navrhlo pod dohľadom ministerstva regionálneho rozvoja svoju koncepciu rozvoja vidieka, ktorá kombinuje rôzne zdroje financovania prostredníctvom územných nástrojov a stratégiej SMART.

Počas českého predsedníctva EÚ bol iniciovaný **český vidiecky pakt**, ktorý spája občanov, miestne orgány a ďalších partnerov s cieľom podporiť rozvoj vidieka.

Viac informácií nájdete [tu](#) a [tu](#).

Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2024

© Európska únia, 2024. CC-BY 4.0

Fotografia na obálke: © Monkey Business Images, Canva.com

Tento program sa vykonáva prostredníctvom:

PRINT ISBN 978-92-68-12977-7
PDF ISBN 978-92-68-12980-7

doi:10.2762/650674
doi:10.2762/65

KF-09-24-088-SK-C
KF-09-24-088-SK-N